

PARA | KAPAK

Büyük Sıçrama Zamanı

HÜLYA GENÇ SERTKAYA

hulya.genc@paradergi.com.tr

Terörsüz Türkiye için kritik adım atıldı. PKK'nın kendini fesih ve silah bırakma kararının ekonomide yeni bir sayfa açması bekleniyor. Barış ortamının bölge ve ülke ekonomisini canlandırıp, yeni yatırımların önünü açacağını belirten iş dünyası temsilcileri, Türkiye'nin bu yeni döneminde sanayiden tarıma, lojistikten enerjiye hemen her sektörde sıçrama sağlayacağını altını çiziyor...

PARA | KAPAK

Cumhurbaşkanı
Recep Tayyip Erdoğan

YILLARDIR Türkiye'yi hem ekonomik hem de toplumsal olarak "kemiren" PKK terör örgütü, sonunda kendini fesih etme kararı aldı. Böylece başta Güneydoğu Anadolu olmak üzere tüm Türkiye'nin önünde yeni bir sayfa açılmış oldu. Silahların bırakılması aşamasının üçüncü ay içinde tamamlanacağı ifade ediliyor. Terörsüz Türkiye için atılacak adımların, ekonomide yeni bir canlanma sağlaması bekleniyor. Karar açıklandıktan sonra başta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere devlet ve siyasi erkanın açıklamaları geçen hafta medyada geniş olarak yer aldı. Biz ise işin siyasi tarafını değil, ti-

caret ve ekonomi tarafını mercek altına aldık. İş dünyası temsilcilerine "Terörsüz Türkiye" dönemi için görüş ve önerilerini sorduk. Süreci destekleyen iş dünyası, PKK'nın kendini fesih etme ve silah bırakma kararının Türkiye ve bölge için ekonomik fırsat anlamına geldiği görüşünde. Süreç başarıyla tamamlanır, pranga kırılırsa Türkiye için tarihi bir fırsat penceresinin aralanacağını söylüyorlar. Barış ortamının bölgenin ve ülke ekonomisinin canlanmasına katkı vereceği konusunda hem fikir olan iş dünyası temsilcileri, üretimde, ticaretle, istihdam ve ihracatı geliştirmede olumlu sonuçlar elde edileceğinin altını çiziyorlar. Bölgenin barış ortamıyla birlikte sanayi, tarım, lojistik ve enerji gibi alanlarda ciddi bir cazibe merkezi haline gelebileceğini ifade eden iş dünyası temsilcileri, "Terörsüz Türkiye"nin bölgeye yatırım yapmak isteyen birçok firma için yeni bir kapı aralayacağını, yatırımların artmasıyla birlikte ise istihdamda canlanma doğacağını dile getiriyorlar. Türkiye'nin yıllık milyarlarca doları bulan güvenlik harcamalarında ciddi bir azalma sağlayabileceğine dikkat çeken iş dünyası yetkilileri, bu kaynakların eğitim, sağlık, altyapı ve üretim gibi alanlara yönlendirilmesiyle, ekonomik büyümenin destekleneceğini, bölgesel kalkınmanın hız kazanacağını, yatırım ortamının iyileşeceğini belirtiyorlar. Barış ortamının, finansal piyasalar üzerinde de olumlu etkiler yaratacağı ifade ediliyor.

Irak'la ilişkilerin doğrudan etkileneyeceği, güvenlik iş birliğinin yerini ekonomik iş birliklerine bırakacağını altı çiziliyor. Güneydoğu'da üretimin ve istihdamın artmasının bölgesel kalkınmayı hızlandıracağı ve tersine göçü teşvik edeceği ifade ediliyor. Barış ortamının, aynı zamanda Türkiye'nin stra-

PARA | KAPAK

tejik hedeflerinden biri olan Kalkınma Yolu Projesi'ne de ciddi bir ivme kazandıracağı belirtiliyor. Bölgenin kalkınması için yeni bir teşvik modeli geliştirilmesi gerektiğinin altını çizen iş dünyası, "Bölge cazibe merkezi ilan edilmeli, kamu-özel ortaklığıyla yatırımlar yapılmalı, tarım ve sanayide yeni yatırımlar desteklenmeli" çağrısında bulunuyor.

EKONOMİYE FATURASI

Öncelikle terörün Türkiye ekonomisine faturasına bir göz atalım. Yapılan ekonomik analizlerde, terörün faturasına ilişkin farklı rakamlar telaffuz ediliyor. Bazı analizler 400-500 milyar dolarlık bir ekonomik kayba işaret ediyor. Kimi araştırmalar terörün Türkiye ekonomisine faturasının 800 milyar dolar olduğunu kimi araştırmalar 1 trilyon dolara yaklaştığını ifade ediyor. 2 trilyon dolarlık bir maliyeti dillendirenler de var. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan AK Parti TBMM Grup Toplantısı'nda yaptığı açıklamada, vatandaşların refahı için kullanılması gereken trilyon dolarla ifade edilen devasa bir kaynağın, doğrudan terörle mücadele veya dolaylı olarak terörün yol açtığı ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için harcadığını vurguladı.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Öğretim Üyesi, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Dış Politika Araştırmaları Direktörü Prof. Dr. Murat Yeşiltaş, yapılacak hesaplamalarda öncelikle terörün neden olduğu ekonomik maliyetlerin dikkate alınması gerektiğini vurguladı. Yeşiltaş, "Bir diğeri ise terörün ortadan kaldırdığı alternatif ekonomik fırsatlar. Terörün neden olduğu istikrarsızlık nedeniyle bölgede yatırımların eksikliği. Bölgede yatırımların teşvik edilmesine rağmen, özel sektörün bölgeye terör nedeniyle gitmemesi. Yatırım eksikliğinin sebep olduğu istihdam problemi. Yani işsizlik. İşsizlerin şehre göçünün artması. Bir diğeri ise terörle mücadeleye aktarılan kaynaklar. Askeri operasyonlara harcanan kaynaklar. Teknolojinin yoğun olduğu son 10 yıllık döneme bakıldığında, belirli operasyonları, özellikle hava operasyonlarının sürdürmenin maliyetinin çok daha yüksek olduğu bir gerçek. Hesaplamalarda, tüm parametrelerin dikkate alınması gerekiyor. Yine de net bir rakam vermek elbette zor ama terörün Türkiye ekonomisine faturasının 2 trilyon doları aşmış olma ihtimali yüksek" dedi.

"TÜM TÜRKİYE'YE ZARAR VERDİ"

Milli İstihbarat Akademisi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mevlüt Tat-

Türk müteahhitleri Irak'ta birçok projeye odaklandı

Ticaret Bakanı Prof. Dr. Ömer Bolat

Türk müteahhitler Irak'ta enerjiden sanayi tesislerine kadar birçok projeye odaklandı. Hatırlanacağı üzere 8 Mayıs'ta Ankara'da gerçekleştirilen Türkiye-Irak Yuvarlak Masa toplantısında, Türk müteahhitlerinin, Irak'ta gerçekleştirdiği projeler de masaya yatırılıp, Türk özel sektörünün ülkenin yeniden kalkınma ve imarına katkı sunmaya hazır olduğu vurgulandı. Ticaret Bakanı Prof. Dr. Ömer Bolat, yaptığı açıklamada, Türk müteahhitlerin, Irak'ta özellikle enerji santralleri

ve fabrikaları içeren sanayi tesisleri inşaatlarının oluşturduğu konut, idari binalar, sağlık ve eğitim yapıları, ulaşım altyapı projeleri, su temini ve arıtma merkezleri gibi alanlarda önemli projelere yoğunlaştığını kaydetti. Bolat, toplantıda Iraklı mevkidaşı Ticaret Bakanı Etir Davud Selman Al-Greyri ile başta ticaret, lojistik, gümrükler ve yatırım olmak üzere birçok sektörde işbirliği fırsatlarını değerlendirdiklerini söyledi. Görüşmede, müteahhitlik alanının öne çıktığını aktaran Bolat, Türk müteahhitlik firmalarının Irak'ta bugüne kadar bin 130 proje ve toplamda 35.3 milyar dolarlık inşaat işi üstlenerek, büyük bir başarıya imza attığını dile getirdi. Bolat, ilerleyen dönemde Kalkınma Yolu Projesi başta olmak üzere, yeni ve kapsamlı projelerle, güçlü performansın daha da yukarılara taşınmasını beklediklerini vurguladı dedi.

Bolat, Irak ile ticareti geliştirmeye yönelik protokollerin ise bu yıl Bağdat'ta yapılması planlanan Türkiye-Irak Ekonomik ve Ticaret Ortak Komitesi'nin 2. Dönem Toplantısı'nda değerlendirileceğini açıkladı. Türk özel sektörünün, Irak'taki yatırım fırsatlarından yararlanmasını desteklediklerinin altını çizdi.

Bu arada Bolat'ın açıklamalarına göre, Bakanlık koordinasyonunda, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri (İMMİB) Genel Sekreterliği organizasyonunda, 25-29 Mayıs'ta nitelikli bir ticaret heyetinin, Irak'ın Erbil kentine gitmesi planlanıyor. Burada iki ülke iş insanları arasında nitelikli iş görüşmelerinin yapılması, böylece Türkiye'nin Irak'a ihracatını artırması, Irak'tan Türkiye'ye ithalatın daha çeşitli ve dengeli hale getirilmesi amaçlanıyor.

Bu yıl Irak'ta yapılacak dokuz uluslararası fuarı, destek programı kapsamına aldıklarını belirten Bolat, ayrıca 21 Mayıs'ta Bağdat'ta düzenlenecek AQAR FAIR 2025'e (Irak Uluslararası Gayrimenkul, Yatırım ve Yapı Malzemeleri Fuarı) milli katılım gerçekleştireceklerini kaydetti.

hiyer ise, terörün sadece Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne değil, tüm Türkiye'ye ekonomik anlamda zarar verdiğini vurguladı. Tatlıyer, "Türkiye'de bölgelerarası gelir eşitsizlikleri, kalkınma farklılıkları olmasında birçok faktör etken. Bunlardan biri de terör. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin coğrafi

PARA | KAPAK

Silah bırakma süreci uç-yedi ay sürebilir

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Öğretim Üyesi, SETA Dış Politika Araştırmaları Direktörü Prof. Dr. Murat Yeşiltaş, PKK'nın silah bırakması, kendini fesih etmesinin bir sonuç olduğunu vurguluyor. Sürece ilişkin de açıklamalarda bulunan Yeşiltaş, "Bundan sonra süreç daha uzun sürüyor. Ama Türkiye örneğinde, ilginç bir şekilde süreçler hızlanabilir. İlk aşamada teknik süreç yürütülecek. Bir silahsızlanma süreci yaşanacak. Önümüzdeki günlerde bir silahsızlanma protokolünün oluşturulması bekleniyor. Önce tespit, sonra teslim ve denetleme mekanizmaları devreye girecek. Yani Türk devleti PKK'nın silahlarının tamamıyla teslim edildiğini onaylayana kadar sürecin gözlemlenmesi devam edecek. Bu da bize, sürecin askeri ve istihbari boyutunun hala devam edeceğini gösteriyor. Silah bırakma süreci hızlı da olabilir. Tamamıyla PKK'nın göstereceği performansa bağlı. Üç-yedi ay arasında gerçekleşebilir. Ondan sonraki süreçte bir güvenlik protokolünün oluşturulması söz konusu olacak. Silahlarını teslim eden terör üyelerinin durumu netleşecek. 'Üçüncü ülkelere mi gidecekler, Irak'ta mı kalacaklar? Suça karışmışlar teslim olup yargılanacak mı? Suça karışmamışlar, eve geri dönecekler mi?' gibi birçok konu netleşecek. Bu teknik aşama, mevcut siyasal ortamın ve bölgesel konjonktürün biraz etkilediği bir süreç olabilir. İçeride büyük bir hadise yaşanmaz ise siyasal irade varlığını devam ettirecek. Toplumsal destek sürececek. Bu süreçte, bölge ülkelerdeki gelişmeler, Suriye önemli olacak. Şam'la anlaşmış bir YPG bizim sürecimizi olumlu etkiler. Diğer bölgesel koşulların ne olacağı da önemli olacak. Bazen süreci baltalayıcı aktörler devreye girebilir. Örgüt içinden bu süreci desteklemeyen küçük grupların terör saldırıları girişimleri olabilir" diye konuştu.

"FIRSATLARIN BÜYÜK KISMI KAÇIRILDI"

OSTİM Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Murat Yülek de, Türkiye özelinde yapılan akademik bir araştırmada, PKK terörünün 1980 sonrasında özellikle doğu bölgelerinde kişi başına düşen geliri yüzde 6.6 oranında azalttığının belirtildiğini vurguladı. Bunun tek başına bile terörün ekonomik etkisinin ne denli derin olduğunu gösterdiğini söyledi. Yülek, sözlerine şöyle devam etti: "Daha önce yapılan çalışmaların, terörün yatırım ortamını bozduğunu, kamu kaynaklarını üretken alanlardan savunma ve güvenlik harcamalarına yönlendirdiğini ortaya koymuştu. Bir akademik çalışmada geliştirilen TAVE (Terrorist Attack Vulnerability Evaluation-Terörist Saldırı Zafiyet Değerlendirmesi) Modeline göre, Türkiye'de 1990-2016 yılları arasında terör nedeniyle yaşanan ekonomik kayıplar ciddi boyutlara ulaştı. Modelde 0 ile 1 arasında değer alan ekonomik 'sızıntı' oranı 0.85 gibi yüksek bir seviyede bulunmuştu. Buradaki 'sızıntı' ifadesiyle, güvenlik endişeleri sebebiyle ekonomiden kaçan yatırımlar, gerçekleşmeyen üretim ve bozulan ticaret ortamı kastediliyor. Aynı dönemde ekonomik 'aşınma' oranı da yine 0.85. Bu da artan güvenlik harcamaları, turizm gelirlerinde düşüş ve yatırımcının uzak durması gibi etkilerle ekonominin ne kadar yorulduğunu ifade ediyor. Ayrıca ekonomik 'büyüme kaybı' da söz konusu dönem için -0.65 düzeyinde, yani Türkiye bu süreçte çok daha hızlı büyüyebilecekken, terör sebebiyle bu fırsatların büyük kısmı kaçırılmış. Terörün bu dönemde Türkiye'ye parasal maliyetinin birikimli olarak düşünüldüğünde 500 milyar dolara yaklaştığını söylemek mümkün. Bu konuda çok daha yüksek rakamlar da telaffuz ediliyor. Daha doğru tahmin için detaylı bir çalışması gerekmele birlikte şunu söylemek mümkün: Bugün Türkiye'nin yıllık milli geliri 1 trilyon dolardan fazla.

Mustafa GÜLTEPE / Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı

“İhracatta ilk 10 ülke hedefine emin adımlarla yürüyeceğiz”

Ülkemizde 41 yıldır devam eden terörün bitmesi yönünde atılan adımı son derece önemsiyorum. Çünkü terör, barış ve huzurun yanı sıra, Büyük Türkiye hayallerimizin önündeki en büyük engel, ekonomik kalkınmamıza vurulan prangaydı. Süreç başarıyla tamamlanır, pranga kırılırsa ülkemiz için tarihi bir fırsat ortaya çıkacak. Barış ve huzur ortamının şekillendireceği yeni dönemde kaynaklarımızı yatırıma ve üretime dönüştürmemizin önü açılacak. Böylece Türkiye’yi ihracatta ilk 10 ülke arasına çıkarma hedefimize emin adımlarla yürüyebileceğiz. Irak, bizim en önemli ihracat pazarlarımız arasında yer alıyor.

2024 yılında Irak, 13 milyar dolarla en çok ihracat gerçekleştirdiğimiz dördüncü ülke konumunda bulunuyor. 12 Mayıs’ta yeni bir aşamaya geçen süreç başarıyla tamamlanır ve terör tehdidi tamamen ortadan kalkarsa elbette ticaretimize pozitif yansımaları olacaktır. Irak’ta iş yapan çok sayıda firmamız var. Güvenlik ve huzurun sağlanması önemli. Ama savaş yorgunu olan ülkede nüfusun ekonomik durumunun da iyileşmesi gerekiyor. Önümüzdeki yıllarda nüfusun refah düzeyindeki artışa paralel olarak Irak’la ticaretimizin büyüyeceğini söyleyebiliriz.

Yani terörün Türkiye’ye maliyeti neredeyse bir ülkenin bir yıllık tüm ekonomik aktivitesine bedel. İşçisinden, şirketlerinden, memurundan, çiftçisine bir ülkedeki bir yıllık tüm ekonomik değerlerin yok olması demek. Bu büyük bir bedel. Özetle Türkiye, yaklaşık 25 yıllık bir dönemde terör nedeniyle ekonomik potansiyelinin büyük bir kısmını kullanamamış; yatırımların önünü kesmiş, büyümeyi yavaşlatmış ve ekonomiyi ciddi şekilde yıpratmıştır” diye konuştu.

BÜYÜK BİR ARZ KAYNAĞI OLABİLİR”

Peki, PKK’nın silah bırakması ve terörün bölgeden el çekmesiyle birlikte bölge yeniden ekonomik canlılığa kavuşabilir mi? Prof. Dr. Murat Yülek’e göre bu mümkün. Erzurum-Kars bölgesi başta olmak üzere Doğu ve Güneydoğu’nun uzun yıllar tarım ve hayvancılıkta önemli bir tedarik sahası olduğuna dikkat çeken Yülek, “Fakat terör ile birlikte, köylerin boşalması, tarımsal ve hayvancılık yatırımlarının buralardan başka yerlere kayması veya yok olmasıyla birlikte, Türkiye aslında önemli iki sektörde kan kaybetti. Bugün makro düzeyde hala bunun etkilerini yaşıyoruz. Terörün bitmesiyle birlikte özellikle hayvancılık gibi sektörler bu tür bir normalleşme süreciyle tekrar canlandırılabilir. Doğu Anadolu, geniş meraları, doğal kaynakları ve düşük maliyetli işgücüyle hayvancılık ve tarım için çok büyük bir potansiyele sahip. Sadece

Erdal BAHCIVAN / İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

“Yatırım motivasyonu oluşacak”

Ülkemiz barış ve huzur adına tarihi günlerden geçiyor. ‘Barışın Ülkesi Türkiye’ yolunda silahların susması, barışın önünün açılması ülkemiz ve gelecek kuşaklar adına son derece sevindiricidir. Bu sürecin kazanımı ekonomisiyle, sosyal barışıyla, turizmiyle Türkiye olacaktır, milletimiz olacaktır. Türkiye’de terör olaylarının sona erdiği, silahlı çatışmaların durduğu ve kalıcı bir iç barış ortamının sağlandığı bir dönemin başlaması, hem Türkiye ekonomisi hem de bölge ekonomisi açısından oldukça olumlu ve çok yönlü etkiler yaratacaktır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz uzun yıllardır yaşanan terörün yarattığı güvenlik endişeleri nedeniyle gerekli, arzu edilen yatırımları alamadı. Şimdi oluşacak güvenli ortam ile birlikte bölgenin en çok ihtiyaç duyduğu başta sanayi yatırımları olmak üzere, ticaret, turizm ve en önemlisi de tarım alanında çok ciddi bir canlanma ve yatırım motivasyonu oluşacaktır. Özellikle güvenlik endişesiyle yıllardır kullanılmayan meralarla birlikte hayvancılık alanında hızlı bir atılım ve yatırımlara şahitlik edebiliriz. Bölgenin tarihi ve kültürel zenginlikleri saymakla bitmez. Fakat yıllardır bu alandaki potansiyeli de yeterince kullanamıyorduk. Buradaki tarihi ve kültürel mirasın iç ve dış turizme açılması hem bölgede bu sektöre olan yatırımları ve hem de istihdama çok olumlu bir katkı olacak. Bölge ekonomisinde yaşanacak olan bu canlanma hiç kuşkusuz komşu ülkeler Suriye, Irak ve İran ile de ticareti canlandıracak ve ihracat potansiyeli yaratacak.

yatırım ve hayvancılık değil tabi. Özellikle hafif sanayi ve orta teknoloji ürünler için de bu bölge büyük bir avantaja sahip. Yani büyük bir talep ve nüfusa sahip Orta Doğu pazarının hemen yanı başında bu bölge büyük bir arz kaynağı olabilir. Devlet yıllardır bu bölgeye önemli alt yapı yatırımları yaptı. Bu hazır ve daha da

PARA | KAPAK

Prof. Dr. Murat YÜLEK / OSTİM Teknik Üniversitesi Rektörü

“Ekonomik sıçrama için büyük fırsat”

Orta Doğu ülkelerini kapsayan geniş çaplı akademik araştırmalar, terörün ekonomik büyümeyi aşağı çektiği ve ülkelerin potansiyelini sınırladığını ortaya koyuyor. Bu nedenle güvenliğin sağlanması, sadece bölgede değil, ülke genelinde ekonomik bir sıçrama yaratabilir. Doğu bölgelerinde kişi başına gelir artırıldığında, bu sadece bölgeyi değil, Türkiye'nin genel kişi başına gelir ortalamasını da yukarı çeker. Nitekim doğudan yatırım yapmanın marjinal getirisi daha yüksektir. İstanbul gibi doymuş ve pahalı bir kentte yeni bir fabrika kurmak çok maliyetliken, doğuda arsa ve işgücü maliyetleri düşüktür. Doğru politikalarla bu bölgelere yapılacak yatırımlar hem bölgeyi hem de ülkeyi büyütebilir. Bugüne kadar terör nedeniyle savunma harcamalarına yönelmiş olan bütçe kalemleri, altyapı, eğitim, tarım ve sanayi gibi alanlara aktarılabilir. Barış ortamı, özellikle yatırımcı güveni açısından kritik. Güvenliğin sağlandığı bir bölgede, sermaye çekmek daha kolaydır. Daha önce terör

nedeniyle geri planda kalan sınır ticareti, yeniden canlanabilir. Lojistik hatlar ve dış ticaret potansiyeli değerlendirilebilir. Bu da doğrudan ihracata ve döviz gelirlerine olumlu katkı sağlar. Dünya deneyimleri de bu yönde. ETA'nın silah bırakması sonrası İspanya'nın Bask bölgesinde kişi başı gelir yüzde 10 arttı. Kuzey İrlanda'da IRA'nın silah bırakmasından sonra turizm ve hizmet sektörü hızla toparlandı. Aynı dinamikler Türkiye için de geçerli olabilir. PKK'nın silah bırakması Türkiye için sadece bir güvenlik kazanımı değil, aynı zamanda ekonomik bir sıçrama fırsatıdır. Ancak bu fırsatın gerçek bir dönüşüme evrilmesi, sadece silah bırakmakla değil, aynı zamanda toplumsal uzlaşmayı, adaleti ve kapsayıcı kalkınmayı önceleyen yapısal politikalarla mümkündür. Ekonomik kalkınma, barışın sürdürülebilirliğini sağlayacak en güçlü araçlardan biri olabilir.

geliştirilecek zemin üzerinde, Orta Doğu pazarının en önemli ihracatçısı olabilir, neden olmasın” dedi.

“YATIRIM İMKANLARI DA ARTACAK”

Prof. Dr. Murat Yeşiltaş ise, 2015-2016'da hayata geçirilen terörle mücadele ile birlikte Türkiye'nin özellikle PKK'nın Türkiye içerisindeki varlığına müsaade etmediğini ve çok hızlı bir şekilde PKK'yı Türkiye içerisinde attığını vurgulayarak, bunun bölge açısından çok olumlu bir atmosfer oluşmasını da beraberinde

de getirdiğini anımsattı. Öncelikle bölgenin turizm gelirlerinin arttığını dile getiren Yeşiltaş, “Dolayısıyla bu silah bırakma kararının, turizme çok daha fazla katkı getireceğini biliyoruz. Silah bırakma özel sektör yatırımlarının sahip olduğu risk primlerini oldukça düşürmüş durumda. Dolayısıyla risk primi düşük bir bölgede ekonomik yatırım imkanları daha da artacaktır. Terörsüz Türkiye, orta vadede büyük şehirlerden bölgeye dönüşü tetikleyebilir, momentum kazandırabilir. Bunun da bölgedeki yatırım ve istihdama katkısı olacağını düşünüyorum. Ama en önemlisi de şu; Türkiye'nin, özellikle terörle mücadeleye yönelik harcama yaptığı kalemlerde bir azalma söz konusu olacak. Bunun da ekonomiyi pozitif katkısı olacaktır” diye konuştu.

Mehmet KAYA /Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

“Bölge için yeni bir teşvik modeli çıkartılmalı”

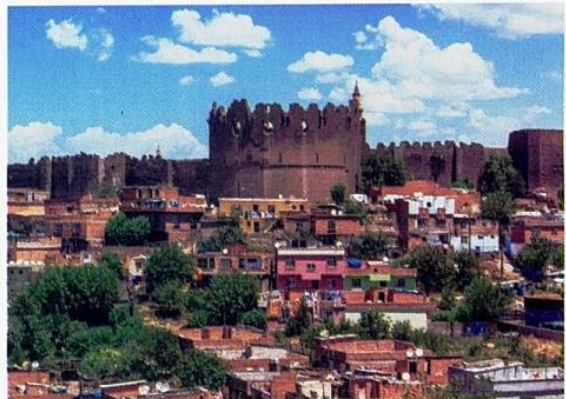
50 yıllık bir silahlı örgütün kendini feshetmesi, ülkenin şiddet ortamından çıkması için atılan büyük bir adım. Bu süreç provoke edilmeden, dikkatli ve planlı bir şekilde yürütülmeli. Bugüne kadar yaşanan çatışmalı sürecin Türkiye'ye ekonomik maliyeti 800 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Türkiye'de uygulanan 18 farklı teşvik modelinin hiçbirinin bölgenin kalkınması noktasında katkı sunmadığı gibi geri kalmışlığı daha da derinleştirdi. Bu güvenlik politikasından kaynaklanmaktadır.

Bölgenin kalkınması için yeni bir teşvik modeli çıkarılmalı. Bölge cazibe merkezi ilan edilmeli, kamu-özel ortaklığıyla yatırımlar yapılmalı, tarım ve sanayide yeni yatırımlar desteklenmeli. Çözüm sürecinde 2014 yılında Irak'la ihracatımız 13.1 milyar dolardı. 2015'te çözüm sürecinin bozulması ve IKB'deki referandumla birlikte ihracat 7 milyar dolara kadar düştü. 2014'teki rakamı biz 2022'de tekrardan 14 milyar doları yakalayabildik. Bu yeni süreçle birlikte Irak ile olan ihracatımız iyi bir ivme yakalayacaktır. Irak'a ihracat ettiğimiz ürünler arasında taş, toprak, mermer, demir, gıda gibi birçok ürün bulunuyor.

“YENİ TESİSLERİN İNŞASINI TEŞVİK EDECEĞİZ”

Söz yatırımdan açılmışken, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yatırımcılara çağrısını da not düşmekte fayda var. Cumhurbaşkanı Erdoğan, AK Parti TBMM Grup Toplantı'sında uluslararası girişimcileri, kazan-kazan anlayışıyla, ülkenin ekonomik bakımdan bakir bölgelerine yatırım yapmaya çağırarak, “Terör sebebiyle 40 yıldır ülkemize kullandırılmayan kaynakları harekete geçirmeye zaten başlamıştık. Petrol başta olmak üzere,

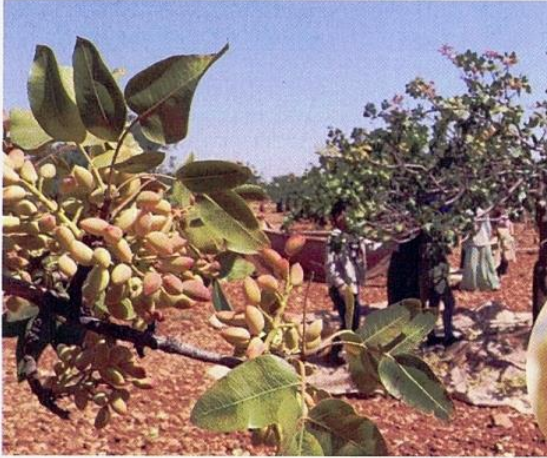

İbrahim BURKAY / Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

“Yerli ve yabancı yatırımcıların ilgisi artacak”

Terörün sona ermesine yönelik her adımı samimiyetle destekliyoruz. Bu süreç, Türkiye Yüzyılı hedeflerimiz için sağlam bir zemin oluşturuyor. Terörle mücadelede elde edilen başarılar ülkemizi yeni fırsatlar dönemine taşıyacak. Yıllardır terörün olumsuz etkilendiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz, bu kararlar birlikte ekonomik kalkınma için büyük bir potansiyele sahip olacak. Turizm, inşaat, hizmet ve tarım sektörlerinde önemli yatırım fırsatları doğacağına inanıyoruz. Güven ortamının tesisıyla yerli ve yabancı yatırımcıların ilgisi artacak, uzun vadeli projelerin önü açılacak. Terörle mücadeleye ayrılan kaynakların kalkınma projelerine yönlendirilmesiyle ülkemizin büyüme stratejileri daha sağlıklı bir zeminde ilerleyecek. İçerde, huzur ve güvenin tesisi ülkemize çevre coğrafyalardaki yeniden yapılanma süreçlerinde liderlik sorumluluğu da kazandıracak. Altyapı, enerji, inşaat

ve sanayi alanındaki tecrübemiz, bölge ülkeleri için önemli bir kalkınma desteği sunuyor. Türkiye, geçmişte, destek verdiği ülkelerin yeniden ayağa kalkmasında önemli roller üstlendi. Bosna Hersek'in savaş sonrası toparlanmasında Türk müteahhitlerinin gerçekleştirdiği projeler, Somali'deki insani yardım ve altyapı yatırımları ile Arnavutluk'ta inşa edilen hastane ve okul projeleri bu anlayışın başarılı örnekleri arasında yer alıyor. Bugün Irak, Suriye, Libya ve Ukrayna gibi pek çok ülke, Türkiye'nin üretim gücü, mühendislik kapasitesi ve nitelikli insan kaynağıyla kalkınma yolunda yeni adımlar atabilir. Bu iş birlikleri, bölge barışına katkı sunmanın yanında Türk firmalarına da yeni ticaret yolları ve yatırım olanakları açacak.

tüm madenlerimizi süratle milletimizin emrine amade kılacağız. Tekstilden makineye, sanayinin tüm alanlarında yeni tesislerin inşasını teşvik edecek, destek vereceğiz” ifadelerini kullandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, tarihi ve tabii güzellikleriyle eşsiz hazinelere sahip bölgeyi, turizmin en gözde destinasyonu haline getireceklerini belirtti.

Güneydoğu'nun münbit topraklarını, sulamadan tohumla, her alanda verimli tarım projeleriyle buluşturacaklarını, gıda sektöründeki küresel liderliklerini pekiştireceklerini vurgulayan Erdoğan, gençleri ve kadınları sosyal ve ekonomik gelişmenin öncü aktörleri haline getireceklerini kaydetti.

“FIRSAT PENCERESİ AÇILMIŞ DURUMDA”

Doç. Dr. Tatlıyer, bundan sonraki süreçte terörün tamamen ortadan kalkması, devletin ve ekonomik bireylerin doğru adımları atmamasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde hem sanayinin hem de turizmin ciddi şekilde gelişebileceğini vurguladı. Bunun için düşünmek, strateji geliştirmek, plan yapmak ve harekete geçmek gerektiğinin altını çizen Tatlıyer, “Kapsamlı bir bölgesel ekonomi politikasının devreye alınması önem taşıyor.

Ahmet Fikret KİLEÇİ /Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri (GAİB) Koordinatör Başkanı

“Barış; ekonomik büyümenin, sosyal refahın ve toplumsal birliğin temeli”

PKK'nın silah bırakması, sadece güvenlik açısından değil, ekonomik anlamda da çok büyük bir dönüm noktası olacaktır. Bölgemiz, özellikle Güneydoğu Anadolu, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle, girişimcilik ruhuyla ve stratejik konumuyla çok büyük bir potansiyele sahip. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla hayata geçmesi, barış ve istikrar ortamıyla mümkün. Terörün sona ermesi, yatırımcı güvenliğini artıracak, iç ve dış sermaye akışını hızlandıracak ve istihdam olanaklarını genişletecektir.

Bölgemizde planlanan yeni lojistik üs projeleri, organize sanayi bölgeleri ve dış ticaret merkezleri, barış ortamında çok daha hızlı bir şekilde hayata geçirilebilir. Silahların susması demek, kaynaklarımızın artık güvenlik harcamalarına değil, eğitimden altyapıya, teknolojiye inovasyona yönlendirilmesi demektir. Demiryolu ve denizyolu taşımacılığının gelişmesi için barış ortamı büyük önem taşıyor. Yatırımların sürekliliği, planlamaların uygulanabilirliği ve bölge halkının kalkınma sürecine katılımı, ancak huzurlu bir iklimde mümkün. PKK'nın silah bırakması, sadece terörün değil, aynı zamanda belirsizliklerin ve ekonomik kayıpların da sonu anlamına gelir. Bu süreç, başta gençlerimiz olmak üzere toplumun tüm kesimlerine umut ve gelecek vizyonu sunacak. Artık enerjimizi çatışmalara değil, üretime, ihracata ve bölgesel kalkınmaya harcamanın zamanı geldi. Bu kritik süreçte, barışın inşasını sabote etmek isteyen odaklara karşı dikkatli olmalıyız. Barış; sadece bir siyasi süreç değil, aynı zamanda ekonomik büyümenin, sosyal refahın ve toplumsal birliğin temeli.

PARA KAPAK

Mehmet YETİM / Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

“Yeni iş alanları doğacak”

Barış ortamı, Güneydoğu Anadolu'ya yatırım yapmak isteyen birçok firma için yeni bir kapı aralayacak. Devlet teşviklerinin yanı sıra, genç nüfus, uygun iş gücü maliyetleri ve verimli topraklar, birçok sektörü bölgeye çekecek. Özellikle Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Van ve Hakkari gibi iller cazibe merkezi haline gelebilir. Bölgeye gelmesi muhtemel sektörler, tekstil ve hazır giyim, tarım ve gıda üretimi, meraların geniş olmasından dolayı hayvancılık sektörü, inşaat ve altyapı, lojistik ve taşımacılık ve turizm olarak sıralanabilir. Yatırımların artmasıyla birlikte yeni iş alanları doğacak, istihdam artışı sağlanacak ve göç tersine dönecek. PKK'nın silah bırakma kararı, Türkiye'nin ekonomik ve diplomatik açıdan yeni bir döneme girmesine olanak tanıyor. Irak'la

ilişkilerdeki iyileşme, bölgeye yeni yatırımların gelmesi ve sektörlerin canlanması, bu sürecin somut göstergeleri. Ancak, Suriye ve Irak'taki diğer Kürt yapılanmalarının durumu, bölgesel istikrar açısından dikkatle izlenmeli.

PKK'nın silah bırakması, Şanlıurfa'nın ekonomik ve sosyal dönüşümü için bir milat olabilir. Güvenliğin kalıcı hale gelmesiyle birlikte yatırımlar artar, yeni sektörler doğar, istihdam güçlenir. Şanlıurfa, Orta Doğu'ya açılan bir ticaret ve üretim merkezi haline gelir. Bu fırsatın doğru şekilde değerlendirilmesi için hem kamu hem özel sektör iş birliğiyle stratejik adımlar atılması önemli.

Sanayinin gelişmesi için devletin bu bölgelerde ulaşım ve enerji başta olmak üzere altyapı yatırımlarını güçlendirmesi gerekiyor. Çünkü ekonomik kalkınmada ve gelişmede ulaşım ve enerji çok önemli bir yere sahip. Ulaşım noktasında bu bölgeler, dağlık olması, deniz yollarına ve ana arterlere uzak olmaları sebebiyle

Zeki KIVANÇ / Adana Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

“Ekonomik ve toplumsal dönüşümün kapılarını aralar”

PKK'nın silah bırakması, Türkiye açısından yalnızca güvenlik değil, aynı zamanda önemli bir ekonomik fırsat anlamına gelir. Yıllardır terör tehdidi nedeniyle yatırımların sınırlı kaldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi, barış ortamıyla birlikte sanayi, tarım, lojistik ve enerji gibi alanlarda ciddi bir cazibe merkezi haline gelebilir. Güvenlik algısının iyileşmesi, yatırım kararlarını hızlandırır, girişimcilerin bölgeye olan ilgisini artırır ve işsizlikle mücadelede katkı sağlar. Türkiye'nin Irak'la olan ticari ilişkilerine de olumlu yansır. Başta Ovaköy Sınır Kapısı ve Kalkınma Yolu Projesi olmak üzere birçok lojistik ve altyapı yatırımı, barış ortamında daha hızlı ilerleyecektir. Bölgeden Irak'a uzanan ticaret koridorları, hem ihracat maliyetlerini düşürür hem de Türkiye'yi Orta Doğu'ya açılan güvenli bir ticaret üssü haline getirir. PKK'nın silah bırakması, aynı zamanda özel sektör için yeni fırsatlar anlamına gelir. Bugüne kadar terör nedeniyle uzak durulan bölgeler, artık yeni yatırım alanları olarak değerlendirilebilir. Bu da hem bölgesel kalkınmayı destekler hem de ülke ekonomisinin genel büyümesine katkı sağlar. Kısacası, terörün sona ermesi, sadece silahların susması değil; üretimin başlaması, ticaretin canlanması ve sosyal refahın artması anlamına gelir. Doğru politikalarla desteklendiğinde, bu süreç Türkiye için ekonomik ve toplumsal dönüşümün kapılarını aralayabilir.

zaten dezavantajlı. Üstüne bir de terörden çok ciddi bir dezavantaj vardı. Şimdi o dezavantajın kalkmasıyla birlikte bir fırsat penceresi açılmış durumda. Doğru ve stratejik adımlar atarak, bu fırsat penceresini iyi değerlendirmek bizim elimizde. Bölgeye yapılacak altyapı yatırımları sanayinin yanı sıra turizmin gelişimini de destekleyecek. Bölgenin gizli kalmış doğal güzelliklerin ortaya çıkarılması, parlatılması, pazarlanması noktasında yapılması gereken birçok iş olduğunu düşünüyorum. Turizmde bölgeye seviye atılabiliriz. İlk etapta bölgede emek yoğun sektörlerin canlanması ve gelişmesi söz konusu olabilir. Ayrıca, bölgelerarası kalkınma farklılıklarını ortadan kaldırma perspektifi çerçevesinde atılacak adımlar, sadece bölgeye değil, tüm ülkeye fayda sağlayabilir” diye konuştu.

“MÜTHİŞ BİR KAZAN KAZAN ORTAYA ÇIKABİLİR”

Barış ortamının, bölgesel ilişkileri güçlendirmesi, özellikle Irak, Suriye ve Körfez ülkeleriyle ekonomik işbirliklerine ivme kazandırması bekleniyor. Kalkınma Yolu Projesi'nin ivme kazanması, bölgedeki istikrarsızlık dolayısıyla gelişemeyen müteahhitlik hizmetleri ve hizmet ihracının artması öngörüldü. Irak'la ticaret hacminin artması bekleniyor. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; 2024 yılında Türkiye'nin Irak'a ihracatı 13 milyar 6 milyon dolar, ithalatı 1 milyar 827 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmişti. Yılın ilk üç ayında ise Türkiye'nin Irak'a ihracatı 2.9 milyar dolar, ithalatı 475.6 milyon dolar oldu.

Terörsüz Türkiye sürecinin dış ticarete etkisinin Irak ve Suriye'nin geleceğine bağlı olduğunu vurgulayan Tatlıyer,

Ali KOPUZ / İstanbul Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı

“Bölgede yeni yatırımların artması beklenebilir”

Bu gelişmeler kendi kendine olmadı. Yerli ve milli savunma sanayisindeki devrim niteliğindeki atılımlar, güçlü siyasi irade ve komşularımızla yürütülen aktif dış politika sayesinde bölücü terör örgütünün hareket alanı daraltıldı. Sonuçta terör örgütü kendini feshetti. Sürecin bu aşamadan sonrasının da başarıyla yönetilmesini ve terörsüz Türkiye hedefine ulaşılmasını içtenlikle diliyorum. Elbette terörden arınmış bir Türkiye, sosyal açıdan olduğu kadar ekonomik bakımdan da kazanımları beraberinde getirecektir. Doğrudan yabancı yatırımlar gibi birçok alanda müspet karşılığını görmeyi umut ediyoruz.

Irak'la olan iktisadi faaliyetlerimiz özelinde, halihazırda 13 milyar dolar civarında ihracatımız var. Türkiye'nin ihracatında, zaman zaman değişse de genellikle ilk beş sırada yer buluyor. Bu gelişmelerin Irak ve Suriye ile ticaretimizi artıracığı kuşkusuz... Ayrıca bölgedeki istikrarsızlık dolayısıyla gelişemeyen müteahhlik hizmetleri ve hizmet ihracının da artacağına inanıyorum. Türk yatırımcısı bu ülkelerden terör ve istikrarsızlık dolayısıyla uzak duruyordu. Bundan sonra bölgede Türk yatırımlarının artması beklenebilir.

Türkiye'nin bundan sonra Suriye'de oynayacağı ciddi rolün önemli olacağını altını çizdi. Tatlıyer, “Türkiye'nin Suriye ve Irak'la ilişkilerini geliştirdiği terörsüz dönem, hem Türkiye'ye hem de bu ülkelere ciddi katkı sağlayacak. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin dış ticaretine katkı verecek. Yeni dönemde bu ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesi durumunda, müthiş bir kazan kazan ortaya çıkabilir” dedi.

TRUMP: “SURIYE'DEKİ YAPTIRIMLARI KALDIRACAĞIZ”

Söz Suriye'den açılmışken, geçen hafta Körfez turu yapan ABD Başkanı Donald Trump, Suriye'ye yönelik yaptırımları kaldıracağını duyurdu. Trump, Riyad'da katıldığı Suudi Arabistan-ABD Ortak Yatırım Forumu'nda yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Erdoğan ile telefonda görüştiklerini belirterek, “Türkiye'nin lideri Erdoğan'ın geçtiğimiz günlerde benzer talebi oldu. Orta Doğu'daki diğer saygın arkadaşlarım da bunu söyledi Suriye'deki yaptırımları kaldıracağız” ifadesini kullanmıştı.

Bilindiği üzere Cumhurbaşkanı Erdoğan, geçen hafta Riyad'da Trump, Suudi Veliyet Prensi Muhammed bin Selman ve Suriye Cumhurbaşkanı Ahmed Şara'nın bir araya geldiği toplantıya çevrim içi katılmıştı. Edinilen bilgiye göre, Cumhurbaşkanı Erdoğan toplantıda Türkiye'nin, Suriye'nin bölge ülkeleri ile birlikte çalışan, komşularına tehdit oluşturmayan, istikrarlı, refah üreten bir ülke olmasını arzuladığını

Dr. Ahmet OSMANOĞLU / ICT Investment Yönetim Kurulu Başkanı, Orta Doğu Ticaret ve İş Adamları Derneği Genel Başkanı

“Türkiye ve bölge için büyük bir ekonomik fırsat doğuruyor”

PKK örneği terör, ekonomik kalkınmanın ve yatırım ortamının önündeki en temel tehditlerden biridir. PKK terörü nedeniyle, Türkiye'nin bu süreçte uğradığı toplam ekonomik zarar, yaklaşık 800 milyar ABD doları olarak tahmin ediliyor. Bunun 200 milyar doları altyapı tahribatı gibi doğrudan zararlar. 600 milyar doları ise kaybedilen yatırım fırsatları, üretim ve büyüme potansiyeli gibi dolaylı kayıplardır.

Ayrıca, eğer bu terör ortamı yaşanmasaydı, Türkiye'nin kişi başına düşen GSYH'si yüzde 21,4 daha yüksek olabilirdi. PKK'nın dağılma kararı, yalnızca güvenlik açısından değil, Türkiye ve bölge için büyük bir ekonomik fırsat doğuruyor. Potansiyel kazanımlar şu şekilde özetlenebilir: Yatırım ortamının iyileşmesi; istikrarın ve güvenliğin sağlanması, yatırımcıların bölgeye dönüşünü hızlandırabilir. Kalkınmaya kaynak ayırma imkanı; savunma harcamalarının azalması, eğitim, sağlık ve altyapıya daha fazla yatırım yapılmasını sağlayabilir.

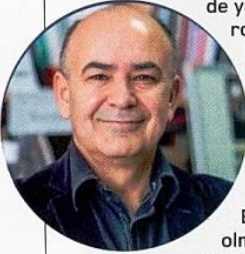
Bölgesel ilişkilerin güçlenmesi; özellikle Irak, Suriye ve Körfez ülkeleriyle ekonomik iş birlikleri yeni bir ivme kazanabilir. Toplumsal barış ve tersine göç; Kürt meselesinin demokratik ve sivil yollarla çözülmesi, bölgeden göç etmiş nüfusun geri dönmeleri ve yerel ekonominin canlanmasını mümkün kılabilir. Irak'la ticaret hacminin özellikle Habur ve Ovaköy sınır kapıları üzerinden artması beklenirken, bu süreç ihracat tarafında da olumlu yansımalar doğuracak. Güneydoğu'da üretimin ve istihdamın artması; bölgesel kalkınmayı hızlandıracak, tersine göçü teşvik edecek. Aynı zamanda bu ortam, Türkiye'nin stratejik hedeflerinden biri olan Kalkınma Yolu Projesi'ne de ciddi bir ivme kazandıracaktır.

PARA KAPAK

Prof. Dr. M. Murat ERDOĞAN/ Göç Araştırmacısı

"Bölgeye sadece huzur değil, ekonomik katkılar da getirecek"

Zorunlu ve düzensiz göçlerin hem kaynağında hem de yarattığı gelirde terör örgütleri önemli roller oynarlar. Son 10 yıllarda PKK hem iç hem de dış göçün önemli sebep ve araçları arasındaydı. Örneğin PKK terörü nedeniyle Türkiye özellikle 1990'lı yıllarda büyük bir iç göç hareketliliği yaşadı. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde köyler boşaltıldı. PKK'dan uzak kalmak isteyenler köylerden kaçtı. Bu göç, Mersin, Van, İstanbul, Bursa başta olmak üzere birçok ile yoğunlaştı. Ekonomik faaliyetler için de terör en önemli engel oldu. Yıllarca iş adamları, 'Biz bölgede yatırım yapmak istiyoruz ama terör var. Araçlarımız yakılıyor, güvenli çalışma ortamı yok. Terör örgütü haraç istiyor' diyerek

bölgeye yatırımdan kaçındı. Yıllar itibarıyla terörle mücadelede mesafe alınması ve yatırım teşvikleriyle bölge yatırım çekse de, istenilen düzeye ulaşamadı. PKK'nın örgütü feshetme ve silah bırakma kararı hayata geçerse, bunun bölgeye sadece huzur değil, aynı zamanda ekonomik katkılar da getireceği açıktır. Kuşku yok ki son yıllarda Türkiye'nin önemli sorunlarından olan düzensiz göç hareketleri bakımından da bu kararın önemi büyük. Çünkü terörün finansmanında göçmen kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığı önemli rol oynuyordu. Yıllardır Türkiye'nin sınır güvenliğinin temel hedefi ve konsantrasyonu terörle mücadeleydi. PKK pasifize olursa; geriye çıkar amaçlı göçmen ve uyuşturucu kaçakçılığı yapan daha zayıf yapılar kalır ve bu da etkin sınır güvenliği ve düzensiz göçle mücadeleyi kolaylaştırır.

ve bunun için gayret gösterdiğini ifade etti. Erdoğan, ABD Başkanı Donald Trump'ın Suriye'ye yönelik yaptırımların kaldırılması kararının tarihi önemde olduğunu, bu kararın yaptırım uygulayan diğer ülkelere de örnek olacağına inandığını, bu sayede Suriye'de çeşitli alanlarda yatırım fırsatları doğacağını dile getirdi.

Bu arada önceki hafta Suriye'de Baas rejiminin yıkılma-

sının ardından başkent Şam'da, çok sayıda Türk şirketinin katıldığı ilk Uluslararası Yapı-İnşaat Malzemeleri ve Enerji Fuarı gerçekleştirildi. Fuar, Türkiye'den 200'e yakın şirket katıldı. Gelecek aylarda Suriye'de farklı sektörlerde benzer etkinliklerinin yapılması bekleniyor.

Prof. Dr. Murat YEŞİLTAS / Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Öğretim Üyesi, SETA Dış Politika Araştırmaları Direktörü

"Süreç doğru yönetilmeli"

Silahların teslim edilmesi süreci doğru yönetilmeli. Dünyada bu konuda ilginç örnekler var. Silah bırakma kararları alınmasına karşın, güven artırıcı mekanizmaların tam işlememesi nedeniyle sorunlar yaşandı, tekrar silahlar ele alındı. 52 yıl süren çatışma sürecini sonlandırarak silahlarını teslim eden FARC ile Kolombiya 2016'ya kadar birkaç defa böyle bir tecrübe yaşadı. Kolombiya'da FARC'la 2016'da barış antlaşması imzalandı.

O süreç hala devam ediyor. İrili ufaklı sorunlar var ama genel olarak siyasal alana transferi oldular. Nepal'de Maoist Gerilla'lar, önemli bir süre savaştılar, anlaşma sonrası orduya entegre oldular. Sri Lanka'da Tamil Kaplanları askeri olarak yenilgiye uğratıldı. Örneğin İngiltere'nin, 30 yıllık çatışmaya son veren Hayırlı Cuma Anlaşması. IRA siyaset yapmayı tercih etti. Türkiye'nin süreci biraz daha farklı. PKK siyasete devam etmeyecek. Silahları bırakacak, faaliyetlerini sona erdirecek. Nasıl bir modelin devreye gireceğini önümüzdeki günlerde göreceğiz. Şunu söylemekte fayda var, PKK terör örgütü üyelerinin herhangi bir şekilde herhangi bir orduya (ne Suriye'de ne Irak'ta) entegre olmaları mümkün değil.

"ÜLKENİN GELECEĞİ İÇİN TARİHİ EŞİKTEYİZ"

Şimdi de iş dünyasının mesajlarına bir göz atalım. Süreç destek veren iş dünyası da PKK'nın kendini fesh etme ve silah bırakma kararının önemli bir ekonomik fırsat anlamına geldiği, Terörsüz Türkiye'nin bölgenin ve ülke ekonomisinin canlanmasına katkı vereceği görüşünde.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Yönetim Kurulu Başkanı Nail Olpak, Terörsüz Türkiye ile birlikte ekonominin en önemli ayaklarından biri olan beklenti yönetiminde de hem daha olumlu işleyen bir ticaret iklimi hem de pozitif kazanımların önünü açan yeni bir güven ortamı oluşacağını kaydetti. Olpak yaptığı açıklamada, PKK terör örgütünün kendini feshetmesi ve silah bırakma kararını açıklamasıyla birlikte Türkiye'nin barış, huzur ve güven iklimiyle adım atacağı güçlü bir gelecek için tarihi eşikte olduğunu vurguladı. Karşılıklı diyalog kanallarının açık tutularak, siyaset zemininde ilerleyen Terörsüz Tür-

Cumhurbaşkanı Erdoğan, geçen hafta Riyad'da Trump, Suudi Veliaht Prensi Muhammed bin Selman ve Suriye Cumhurbaşkanı Ahmed Şara'nın bir araya geldiği toplantıya çevrim içi katıldı.

kiye sürecinin somut sonuçlarının eksiksiz ve kesin biçimde bir an önce alınmasını temenni ettiklerini dile getirdi. Olpak, DEİK'in küresel arenadaki temsil gücüyle de sürece katkı sağlamaya her zaman hazır olduklarının altını çizdi.

"TÜRKİYE'Yİ YENİ BİR DÖNEM BEKLİYOR"

İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Şekib Avdagiç ise, yeni döneme damgasını vuracak kavramların artık "kardeşlik, demokrasi, kalkınma ve büyüme, refah, üretim, yatırım ve istihdam" olacağını vurguladı. 41 yıl sonra "kesin bir kararlılıkla" varılan bu aşamada, dikkatli bir planlamayla üretimde, ticarete, istihdam ve ihracatı geliştirmede olumlu sonuçlar elde edileceğine inandıklarını belirten Avdagiç,

"Bilhassa bölgesel istikrara yapacağı etkiyi kısa dönemde hissedeceğimizi; Irak, Suriye ve İran başta olmak üzere yakın ve uzak komşularımızla karşılıklı yatırımlarımızı hızlandıracağını düşünüyoruz. Öte yandan yakın tehdit olarak yaşadığımız terör örgütü tehlikesinin, devletimizin kararlı ve doğru stratejisi sayesinde bertaraf edilmesiyle, savunma ve iç güvenliğe tahsis edilen yüksek pay ülkenizin ve bölgemizin kalkınmasına ayrılacaktır. Eğitimden sağlığa, altyapıdan yeni iş yatırımlarına, turizmden ticarete kadar Türkiye'yi başta Doğu ve Güney Doğu bölgelerimiz olmak üzere yeni bir dönem bekliyor" dedi.

"EKONOMİK BÜYÜME İÇİN FIRSAT"

Terör örgütü PKK'nın silah bırakma ve fesetme kararının, ülke açısından tarihi bir dönüm noktası olduğunu vurgulayan Ankara Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Gürsel Baran da, bu sürecin Türkiye'nin ekonomik büyümesi için bir fırsat olacağını kaydetti. Terörün sonlanarak, yıllardır süren güvenlik

tehdidinin ortadan kalkmasının, yatırım ortamının iyileşmesine, üretim ve istihdamın artmasına, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin ekonomik olarak yeniden canlanmasına imkan sağlayacağını dile getiren Baran, Terörsüz Türkiye'nin bölgesel ve küresel düzeyde güçlü bir aktör olacağını kaydetti.

"FİNANSAL PİYASALARI DA OLUMLU ETKİLER"

Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Yetim ise, PKK'nın silah bırakmasının, Türkiye'nin yıllık milyarlarca doları bulan güvenlik harcamalarında ciddi bir azalma sağlayabileceğini vurguladı. Bu kaynakların eğitim, sağlık, altyapı ve üretim gibi alanlara yönlendirilmesiyle, ekonomik büyümenin destekleneceğini, bölgesel kalkınmanın hız kazanacağını, yatırım ortamının iyileşeceğini dile getirdi. Güvenliğin sağlandığı bir ortamda yerli ve yabancı yatırımcıların Türkiye'ye, özellikle de doğu ve güneydoğu illerine olan ilgisinin artacağını dile getiren Yetim, "Barış ortamı, finansal piyasalar üzerinde de olumlu etkiler yaratır. Türk lirasının değer kazanması, borsa endekslerinin yükselmesi ve risk priminin (CDS) düşmesi beklenir" dedi.

PKK'nın silah bırakmasının, Irak'la ilişkileri de doğrudan etkileyeceğini vurgulayan Yetim, özellikle PKK'nın Irak'ın kuzeyindeki varlığının sona ermesi, Türkiye ile Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) arasındaki ilişkileri yumuşatacağını dile getirdi. Yetim, "Bu sayede: Türkiye-Irak enerji hattı yeniden işler hale gelebilir. Gümrük kapılarında ticaret hacmi artar. Güvenlik iş birliği yerini ekonomik iş birliklerine bırakır. Ortak altyapı projeleri ve sınır ötesi lojistik yatırımları gündeme gelebilir. Türkiye'nin Orta Doğu'ya açılan kapısı olan bu bölgedeki istikrar, ihracatçılar için de yeni fırsatlar sunar" ifadelerini kullandı.

Nail Olpak

Gürsel Baran

Şekib Avdagiç

